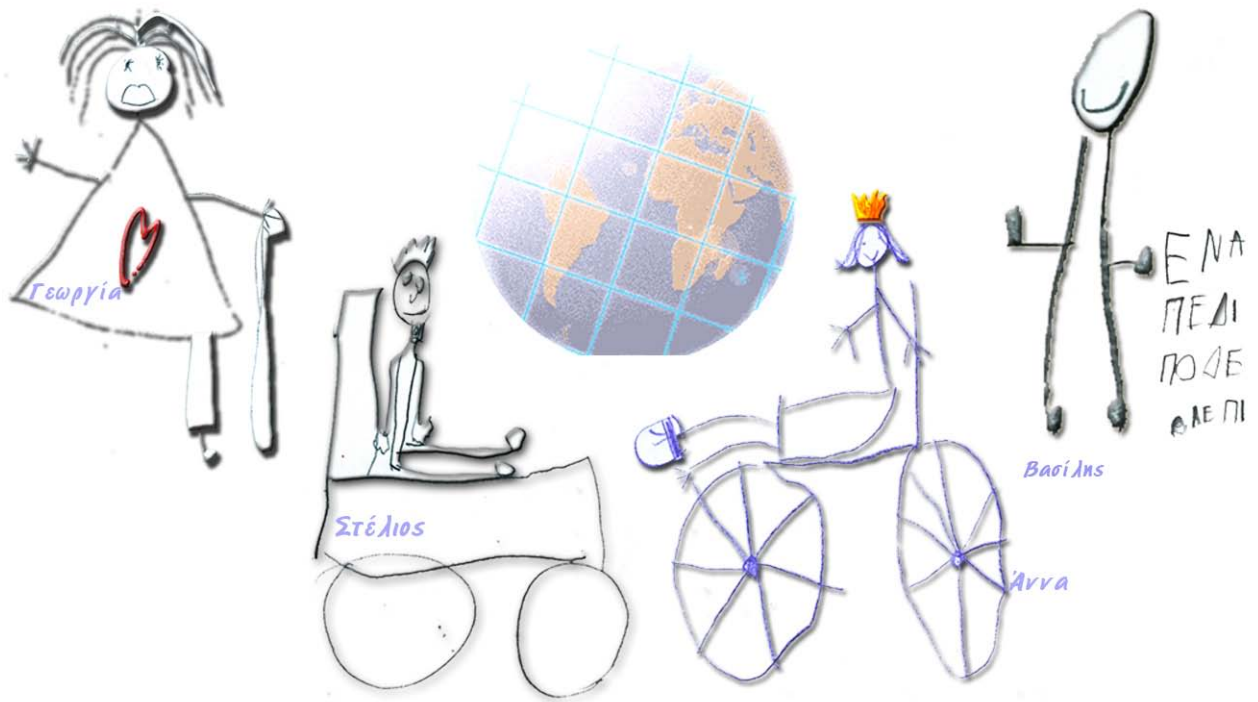

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

Αντώνιος Κυπριωτάκης **Βασικοί άξονες στήριξης των ατόμων με εμπόδια στη ζωή και στη μάθηση**

Καταρχήν γίνεται σχολιασμός όρων και εννοιών που χρησιμοποιούνται στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, επισημαίνεται η αρνητική τους επίδραση, ιδιαίτερα, στην ανάπτυξη θετικής αυτοαντίληψης και στην κοινωνική ενσωμάτωση των ανθρώπων στους οποίους αναφέρονται, προτείνεται η αποφυγή χρήσης όρων και χαρακτηρισμών που εγκλείουν αρνητική φόρτιση και εκφράζεται η άποψη να παρέχεται στήριξη σ' όποιον τη χρειάζεται, χωρίς χαρακτηρισμούς και διαφοροποιήσεις.

Ακολουθεί η εννοιολογική προσέγγιση της Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης και των ομάδων που απευθύνεται. Τονίζεται ιδιαίτερα, ότι στις διαδικασίες στήριξης των ανθρώπων με εμπόδια εμπλέκονται, κατά περίπτωση, περισσότερα επιστημονικά πεδία και λαμβάνονται υπόψη όλα τα επιμέρους συστήματα που επηρεάζουν την ανάπτυξη και διαμορφώνουν καταστάσεις.

Περιγράφεται περιληπτικά το εννοιολογικό περιεχόμενο των βασικών αξόνων (επίπεδα) στήριξης και τονίζεται η αναγκαιότητα εφαρμογής τους σε πρακτικό επίπεδο (πρόληψη, διάγνωση, πρόωμη υποστηρικτική παρέμβαση, ένα σχολείο για όλα τα παιδιά, κοινωνική ενσωμάτωση).

Η στήριξη σ' όλες τις φάσεις της αποβλέπει, μεταξύ άλλων, στην αυτοπραγμάτωση και στην αυτονομία του ατόμου.

Meenakshi & Vinay Rai **SPANDAN : The vibrating visuals**

What is Spandan? 'Spandan' - is an animation workshop project initiated by Meenakshi Vinay Rai to unleash creativity among children with special needs.

What was the initial response? The response of most of the trainers to the idea of conducting animation workshops with mentally and physically challenged children raised few questions (e.g. Can they understand the animation? Will they be able to draw the pictures? Will they be able to visualize? Can they really think of ideas & issues?)

What was the experience for children? The children for whom rendering simple movements such as standing up, sitting upright, holding things seem like a herculean task were involved in animating characters. The young animation directors, Gautam, Dolly, Chanchal, and Imran tried to talk to audience about their experiences in the whole process. The cartoon character Sheru - the tiger was born to raise voice for the cause of environment. Kuki -the butterfly took first flight.

What is the Process? How these children manage to understand the calculations and terminology of 24 frames per seconds, loops and key frames despite having vision, speech, hearing and language problems is an extremely interesting process that inspires many. More than the films that they created during 'SPANDAN', it is the process that gets invented in each workshop, which is an eye opener for trainers, counselors and parents.

Why this Project? 1. To capture the strength of an interesting and popular medium of animation in developing new language of communication with children with special needs that enables the world to know (What are the images they have in their minds? What do they think? What kind of things entertains them or upset them? Do they understand complexities of the world around them? What are the socio-environmental factors that influence their thought process? What are their fears and insecurities?). 2. To understand and assess therapeutic and healing impact, the workshop leaves them with in terms of communication, social behaviors, ability to memorize and recognize) 3. To capture the initiation process of challenged children into the world of animation and filmmaking to know (How do they start seeing themselves as especially able and develop modes like thread animation, stick animation, cutout animation and sometimes do the animatics). The process that gets invented in the each workshop is an eye opener for trainers, counselors and parents. The film is meant to educate all dealing with special children.

What is the educational aim of the programme? 1) Open the world of animation to the special education community in an active and participative way. 2) Showcase the diversity of the animation techniques used, and demonstrating that larger resources are not necessary in order to achieve desired results. 3) Animation can be used as therapy to harmonize their body movements and stimulating their skills.

Κασσιανή Μπαλάφα

Η πλατφόρμα Starlight για την ανάπτυξη και χρήση προσβάσιμου εκπαιδευτικού λογισμικού για τυφλούς μαθητές και μαθητές με προβλήματα όρασης

Η πλατφόρμα Starlight επιτρέπει τη δημιουργία αλληλεπιδραστικού εκπαιδευτικού λογισμικού, προσβάσιμου από τυφλούς και άτομα με προβλήματα όρασης. Η πλατφόρμα σχεδιάστηκε και αναπτύχθηκε από το Εργαστήριο Αλληλεπίδρασης Ανθρώπου-Υπολογιστή και το Κέντρο Καθολικής Πρόσβασης και Υποστηρικτικών Τεχνολογιών του Ινστιτούτου Πληροφορικής του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΠ-ΙΤΕ). Η σχεδίαση, καθώς και η αξιολόγηση της ευχρηστίας του λογισμικού, έγινε σε συνεργασία με τον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Τυφλών (ΠΣΤ).

Τα «ηλεκτρονικά εκπαιδευτικά βοηθήματα» που μπορούν να δημιουργηθούν με το Starlight είναι κάτι πολύ περισσότερο από απλά βιβλία σε ψηφιακή μορφή, καθώς προσφέρουν τόσο στους μαθητές, όσο και στους εκπαιδευτικούς, ένα σύνολο από αλληλεπιδραστικά εκπαιδευτικά εργαλεία. Το Starlight έχει χρησιμοποιηθεί για την ανάπτυξη εκπαιδευτικού λογισμικού για το Δημοτικό και το Γυμνάσιο.

Η πλατφόρμα αποτελείται από δύο λειτουργικά τμήματα:

Το *Starlight Writer* επιτρέπει τη δημιουργία, επεξεργασία και αποθήκευση ηλεκτρονικών εκπαιδευτικών βοηθημάτων.

Το *Starlight Reader* επιτρέπει την αναπαραγωγή ηλεκτρονικών εκπαιδευτικών βοηθημάτων που έχουν δημιουργηθεί με το *Starlight Writer* και υποστηρίζει πλήρως την αλληλεπίδραση με αυτά. Είναι κατάλληλα σχεδιασμένο για *μη οπτική* αλληλεπίδραση, καθώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί πλήρως χωρίς να απαιτείται καν η ύπαρξη οθόνης ή ποντικιού. Η αλληλεπίδραση με το χρήστη γίνεται μέσω συνθετικής ομιλίας, οθόνης Braille και πληκτρολογίου.

Το *Starlight Reader* απευθύνεται σε μαθητές όλων των ηλικιών, ξεκινώντας από το Δημοτικό, φτάνοντας έως ακόμη και το Πανεπιστήμιο. Για το λόγο αυτόν, έχει τη δυνατότητα να προσφέρει εναλλακτικά επίπεδα λειτουργικότητας, ανάλογα με τις ανάγκες και τις γνώσεις του εκάστοτε χρήστη. Επίσης, έχει τη δυνατότητα να παρέχει βοήθεια για την τρέχουσα εργασία του χρήστη (context-sensitive help), ενώ υποστηρίζει τη δημιουργία διαφορετικών προφίλ χρηστών και έτσι μπορεί να χρησιμοποιείται από πολλά διαφορετικά άτομα.

Δημήτρης Αντωννάκης

Η αναπτυξιακή χρήση της μουσικής σε παιδιά με αναπηρία

Η εισήγηση αυτή εξετάζει την αναπτυξιακή χρήση της μουσικής σε νατουραλιστικές συνθήκες σε παιδιά χωρίς προβλήματα και πώς η μουσικοθεραπεία μετατρέπει αυτή τη γνώση σε εργαλείο παρέμβασης για παιδιά με αναπηρία.

Οι μουσικές εμπειρίες του ανθρώπου ξεκινούν από την εμβρυική ηλικία. Η μουσική κινητοποιεί το έμβρυο, του παρέχει ερεθίσματα στα οποία αντιδρά και το βοηθά στην ανάπτυξη του. Τα νεογνά μιμούνται μέσω κινητικών και ηχητικών σχημάτων για να επικοινωνήσουν προθέσεις και συγκινήσεις για να αναπτυχθούν. Η μουσική αλληλεπίδραση μητέρας - βρέφους μέσα από τα βαβίσματα, τις πρωτοσυνομιλίες και τη διαισθητική μητρική ομιλία, συνθέτουν την επικοινωνιακή μουσικότητα. Ένα πλαίσιο μέσων και διαδικασιών που έχει στόχο την συν - ανάπτυξη του βρέφους και των σημαντικών άλλων. Τα παραδοσιακά παιγνιδοτράγουδα των μικρών παιδιών εμπεριέχουν μηχανισμούς μάθησης και ανάπτυξης. Μέσα από αυτά, τα παιδιά αναπτύσσουν δεξιότητες σε μη μουσικούς τομείς (γνωστικούς, κινητικούς, συναισθηματικούς, κοινωνικούς).

Ένα από τα πεδία της επιστήμης της Αναπτυξιακής Ψυχολογίας της Μουσικής είναι η μελέτη της χρήσης της μουσικής ως αναπτυξιακό μέσο. Η Μουσικοθεραπεία, υιοθετεί όλα τα παραπάνω και μέσα από κατάλληλες τεχνικές (ανάλογα με την κάθε κλινική περίπτωση) δημιουργεί ένα πλαίσιο παρέμβασης, με στόχο να βοηθήσει αναπτυξιακά τα παιδιά με αναπηρία. Η Μουσικοθεραπεία είναι μια συστηματική διαδικασία παρέμβασης όπου ο θεραπευτής βοηθά τον πελάτη να καταστεί υγιής, χρησιμοποιώντας μουσικές εμπειρίες και τις σχέσεις που προκύπτουν μέσω αυτών, ως δυνάμεις αλλαγής. Ο μουσικοθεραπευτής εναρμονίζεται συναισθηματικά - συνηχεί - με τον πελάτη, έτσι ώστε μαζί να προχωρήσουν σε τομείς που αφορούν όχι μόνο στην συναισθηματική ανάπτυξη αλλά και στην αντίληψη του εαυτού και των άλλων, στη συγκέντρωση προσοχής, στην αισθησιοκινητική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών.

Τέλος, ερμηνεύεται *Η μπάλαντα του Βαγγέλη*, η οποία συν-συνετέθη από έναν έφηβο με αυτισμό και τον γράφοντα, κατά τη διάρκεια της μουσικοθεραπευτικής παρέμβασης.

Ηλίας Κουρκούτας

Εναλλακτικές Ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις σε παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Τα τελευταία χρόνια η παραδοσιακή Ειδική Αγωγή και οι πολιτικές και πρακτικές που συνδέονται με αυτήν, άρχισαν να μεταμορφώνονται, υπό την επήρεια νέων ερευνητικών δεδομένων, αλλά κυρίως του κινήματος της ενταξιακής εκπαίδευσης, προς μία περισσότερο ανοιχτή παρεμβατική διαδικασία, και ως προς τις μεθόδους, και τεχνικές, και ως προς τους μαθητές στους οποίους απευθύνεται, και ως προς τους στόχους και φιλοσοφία της παρέμβασης, παρά το γεγονός ότι η ειδική αγωγή παραμένει στενά συνδεδεμένη με μία ιατρογενή αντίληψη των διαταραχών και της αναπηρίας. Παρομοίως, στο χώρο της σχολικής ψυχολογίας και της ψυχολογίας των διαταραχών/παρεκκλίσεων χρησιμοποιείται ένα μεγάλο εύρος πλέον τεχνικών και μεθόδων, προσαρμοσμένων στις ανάγκες-δυσκολίες-δυνατότητες των παιδιών στα οποία απευθύνεται: από τις κλασσικές, μουσικοπαιδαγωγική, μουσικοθεραπεία, κινησιοθεραπεία, θεατρικό παιχνίδι και δραματοθεραπεία μέχρι τις νέου τύπου παιγνιοθεραπείες, εικαστικές παρεμβάσεις, χρήση ιστοριών, χρήση ζώων, αλλά και τα πιο σύνθετα και ολιστικά ψυχοκοινωνικά προγράμματα παρέμβασης στο πλαίσιο του σχολείου, καθώς και εκτός αυτού. Στην παρούσα εισήγηση θα δοθούν διάφορα παραδείγματα παρόμοιων εναλλακτικών παρεμβάσεων, ενώ θα συζητηθεί και η φιλοσοφία, καθώς και στόχοι και κατευθύνσεις αυτών των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της νέας παιδαγωγικής της ένταξης και της σχολικής ψυχολογίας που προάγουν ένα νέο μοντέλο σχολείου που φροντίζει όλους τους μαθητές, αλλά κυρίως τους ευάλωτους ή αυτούς που διατρέχουν κίνδυνο αποκλεισμού.

Κωνσταντίνος Χρηστίδης

Ο ρόλος των εικαστικών τεχνών στην εκπαίδευση και την θεραπεία του παιδιού - Βασικές έννοιες και αρχές

Η αναδίφηση σχετικής βιβλιογραφίας που διερευνά τη σχέση των εικαστικών τεχνών με την εκπαίδευση και την θεραπεία δείχνει ότι, η θεωρία και η πρακτική των εικαστικών τεχνών χρησιμοποιούνται ευρέως τόσο ως αυτόνομος μαθησιακός τομέας όσο και στο πλαίσιο διαθεματικών και διεπιστημονικών προσεγγίσεων μαθησιακού ενδιαφέροντος ή θεραπευτικών παρεμβάσεων. Σχεδόν όλα τα προγράμματα και μορφές πρόωμης υποστηρικτικής παρέμβασης για την αντιμετώπιση ψυχοπαθολογικών και μαθησιακών προβλημάτων προτείνουν δραστηριότητες υλικά και τεχνικές που ανήκουν στην περιοχή των εικαστικών τεχνών. Ερευνητές, παιδαγωγοί, ψυχολόγοι, ψυχαναλυτές, ψυχοθεραπευτές κ.ά. χρησιμοποιούν το σχέδιο, το χρώμα, τον πηλό, το άχρηστο υλικό, τη ζωγραφική, τη γλυπτική, την κεραμική, τις διάφορες μικροκατασκευές, τις διάφορες τεχνικές, ως εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης ή διάγνωσης και αντιμετώπισης των μαθησιακών ή ψυχοπαθολογικών εμποδίων και προβλημάτων. Στην παρούσα εισήγηση ανασυγκροτούνται οι βασικές έννοιες και αρχές που αναγνωρίζουν τη σημασία και τη συμβολή των εικαστικών τεχνών στην εκπαίδευση και στη θεραπεία μέσω της τέχνης (art therapy), καθώς και το σχετικό ιστορικό- μεθοδολογικό πλαίσιο που είναι βασισμένο στη θεωρία της τέχνης και της θεραπείας μέσω της τέχνης.

Βασίλης Μπουραλέξης

Τροποποίηση συμπεριφοράς μαθητή με αυτισμό στην Ανώτερη βαθμίδα του Ειδικού Δημοτικού Σχολείου Ρεθύμνου: Η συμβολή των εικαστικών τεχνών

Για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, σε όποια κατηγορία και αν ανήκουν, έχουν εκπονηθεί ειδικά αναλυτικά προγράμματα που προβλέπουν την ανάπτυξή τους είτε αυτή είναι νοητική, συναισθηματική είτε κιναισθητική, κοινωνική.

Ο κάθε ειδικός παιδαγωγός καλείται να προσαρμόσει τα παραπάνω, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες τις ομάδας που πρέπει να εκπαιδεύσει, την κατάρτιση, την εμπειρία και φυσικά τη φαντασία του.

Μέσα από την βιωματική μάθηση, τη χρήση των εικαστικών τεχνών και με παιγνιώδη τρόπο, (ώστε να δημιουργείται μια ανάλαφρη, ζεστή και δημιουργική ατμόσφαιρα) προσδοκάται η όσο το δυνατόν καλύτερη ανάπτυξη των νοητικών-κοινωνικών δεξιοτήτων: γραπτός/προφορικός λόγος, επίλυση προβλημάτων, προσοχή, συνεργασία, συναισθηματική πληρότητα. Η χρήση θεματικών ενοτήτων όπως, εποχές, επαγγέλματα, μεταφορικά μέσα, κυκλοφοριακή αγωγή κ.ά. συμβάλλουν καταλυτικά. Πρωτότυπα υλικά (θερμή σιλκόνη, αφρώδες υλικό, πλεξιγκλάς, άμμος κ.ά.) κερδίζουν την προσοχή των μαθητών και βοηθούν στην εκπλήρωση των παραπάνω στόχων.

Στην παρούσα εισήγηση θα διαπραγματευτούμε τη μελέτη περίπτωσης μαθητή με διάχυτη αναπτυξιακή διαταραχή, που ανήκει στην ανώτερη βαθμίδα του Ειδικού Δημοτικού Σχολείου Ρεθύμνου. Πιο συγκεκριμένα, θα εξετάσουμε τη δυνατότητα, τα «ενδιαφέροντα» του μαθητή, να μεταφερθούν στο σχολικό πλαίσιο και να βοηθήσουν στην απόκτηση δεξιοτήτων αναγκαίων για μια όσο το δυνατόν περισσότερο ομαλή διαβίωση στην τόσο απαιτητική μας κοινωνία.

Μαρία Χατζημιχάλη-Παπαλιού

Αλλάζοντας μια λάθος εικόνα:

Emotion Pictures – Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ & Αναπηρία

Η αναπηρία είναι μια μορφή διαφορετικότητας και ο τρόπος που την αντιμετωπίζουν οι κοινωνίες είναι ο δείκτης του πολιτισμού τους. Κάθε διαφορετικότητα δικαιούται το χώρο της, γιατί είναι μια ισχύουσα ανθρώπινη κατάσταση. Η διαφορετικότητα δεν είναι μόνο αδυναμία, όπως έχουμε συνηθίσει να πιστεύουμε. Είναι επίσης εκρηκτική δύναμη ζωής, που ανοίγει δρόμους υπερβαίνοντας όλα τα εμπόδια. Όπως έχει πει και η Έλεν Κέλλερ: «Γεννιέσαι με περιορισμούς, αλλά αυτό που μπορείς να κάνεις είναι απεριόριστο».

Το ντοκιμαντέρ είναι ένα πρόσφορο μέσο αυτοέκφρασης των προσώπων με αναπηρία και κρύβει τεράστια πολιτική δύναμη. Μέσα από τις ταινίες οι δημιουργοί μας παραδίδουν οι ίδιοι την εικόνα τους, χωρίς διαμεσολαβήσεις, μακριά από τα κοινωνικά στερεότυπα, και ανοίγουν διάλογο με την κοινωνία γύρω από τη βασική συνθήκη της ζωής τους.

Η αναπηρία δεν είναι ανεξάρτητη από τα μεγάλα πολιτικά ζητήματα που απασχολούν τον πλανήτη μας, δεν είναι ανεξάρτητη από τα μεγάλα συμφέροντα, τις περιβαλλοντικές καταστροφές, τον πόλεμο, τις συνθήκες εργασίας. Κι ακόμα δεν είναι ανεξάρτητη από τις κυρίαρχες ιδεολογίες και τα κοινωνικά στερεότυπα, που περιθωριοποιούν κάθε άνθρωπο που διαφέρει απ' τους άλλους.

Σήμερα βρισκόμαστε ως κοινωνία μπροστά σε μια πρόκληση: Να ανατρέψουμε τα κοινωνικά στερεότυπα γύρω από την αναπηρία, ξεπερνώντας τις

προκαταλήψεις αλλά και το φόβο μας μπροστά στον πόνο, για να συμφιλιωθούμε με τις εικόνες που έχουμε αποκλείσει απ' τη ζωή μας και που όμως είναι δίπλα μας. Το φεστιβάλ Emotion Pictures μπορεί να βάλει ένα λιθαράκι σ' αυτή την προσπάθεια, απ' την οποία θα βγουν όλοι κερδισμένοι.

Μάλιστα, για 4 χρόνια το Φεστιβάλ Emotion Pictures - Ντοκιμαντέρ & Αναπηρία, ένα καλλιτεχνικό γεγονός και ταυτόχρονα μια γιορτή, ήρθε και πλούτισε την πολιτιστική μας ζωή αλλά και τον κοινωνικό μας προβληματισμό μέσα από τη θεματολογία του, που έχει στο επίκεντρό της την αναπηρία. Το Φεστιβάλ μας έχει πάρει πια τη θέση του στον πολιτιστικό μας χάρτη και στην κινηματογραφική μας ζωή, συζητιέται, έχει πλήθος προτάσεις συμμετοχής, έχει φίλους φανατικούς. Και όχι μόνο στην Αθήνα, όχι μόνο στην Ελλάδα. Είναι ένα ζωντανό κομμάτι της παγκόσμιας κινηματογραφικής οικογένειας, με ταινίες που φτάνουν εδώ απ' όλα τα μήκη και τα πλάτη, με αφιερώματα σε άλλα διεθνή φεστιβάλ, με ολοένα αυξανόμενη δυναμική.

Ο αγώνας των αναπήρων όπου γης είναι πολυμέτωπος. Και ο κινηματογράφος, το ντοκιμαντέρ, είναι ένα κομμάτι αυτού του αγώνα, όπως και τα φεστιβάλ σαν το δικό μας, συμβάλλοντας και συμμετέχοντας στο διάλογο για έναν καλύτερο κόσμο.